

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αυτό το... μυθιστόρημα είναι γραμμένο υπό μορφή διηγημάτων με σκοπό να διευκολύνει το έργο του αναγνώστη. Έτσι ο αναγνώστης δεν είναι αναγκασμένος να ξεκινήσει το βιβλίο από την αρχή και να το τελειώσει στο τέλος. Μια που κάθε κεφάλαιο είναι μια ολοκληρωμένη ιστορία, ο αναγνώστης μπορεί να πάρει το βιβλίο αυτό, να το αρχίσει από το τέλος και να το τελειώσει στην αρχή, ή μπορεί να το αρχίσει και να το τελειώσει στη μέση, ανάλογα με τη διάθεσή του. Μ' άλλα λόγια, μπορεί να το διαβάσει μ' όποιον τρόπο θέλει, εκτός, ίσως, από ανάποδα.

Για χάρη, ωστόσο, αυτών που έχουν βαθιά ριζωμένη μέσα τους τη συνήθεια να διαβάζουν ένα βιβλίο με τον ορθόδοξο τρόπο, συνήθεια από την οποία η απαγκίστρωση μπορεί να είναι επώδυνη, οι σελίδες έχουν αριθμηθεί ξεκάθαρα και οι ιστορίες έχουν μπει, όπως συνήθως γίνεται σ' αυτές τις περιπτώσεις, σε μια σειρά, λιγότερο ξεκάθαρη είναι γεγονός, την οποία όμως ο φίλος μου ο Δρ. Χοσέ δε λος Ρίος κι εγώ βρήκαμε αρκετά ικανοποιητική.

Εκτός απ' αυτή την επιφανειακή τακτοποίηση, δεν πρέπει να θεωρηθώ εγώ μόνο υπαίτιος που «διέπραξα» αυτό το μυθιστόρημα· οι χαρακτήρες που χρησιμοποιήθηκαν είναι, νομίζω, πολύ πιο υπεύθυνοι από μένα.

Εδώ κι αρκετό καιρό, έχω αρχίσει να συνειδητοποιώ όλο και πιο ξεκάθαρα τον τρόπο που έχουν οι χαρακτήρες να ανεξαρτητοποιούνται, να επαναστατούν ενάντια στη θέληση και τις προσταγές του δημιουργού τους, να χλευάζουν το συγγραφέα τους, να παίζουν μαζί του, να τον σέρνουν σε δικά τους αλλόκοτα μονοπάτια, τα οποία αυτός ούτε καν υποπτευόταν, και τα οποία συχνά βρίσκονται στην αντίθετη κατεύθυνση από κείνη που ο συγγραφέας έχει ήδη σχεδιάσει για λογαριασμό τους. Αυτή η τάση είναι τόσο έντονη στους χαρακτήρες μου που κάνει τη δουλειά μου πολύ δύσκολη, κι εμένα με φέρνει σε πολύ δυσάρεστη θέση.

Το επαναστατικό αυτό πνεύμα γεννιέται από την έντονη επιθυμία που έχουν οι άνθρωποι αυτοί να γίνουν αληθινοί. Συχνά, εισχωρούν κρυφά μέσα σε άτομα που έχω γνωρίσει και υιοθετούν την πιο περίεργη στάση, ανάλογα με το πώς αντιλαμβάνονται την πραγματική ζωή. Παίρνουν αυτό που λέμε στους ανθρώπους πόζα, κι έχουν γίνει συχνά η αιτία να χάσω πολλά υποσχόμενες φιλίες. Γι' αυτούς η πραγματικότητα είναι ό,τι είναι ο κόσμος της φαντασίας για τους πραγματικούς ανθρώπους· την ποθούν και προσπαθούν να την αποκτήσουν παρά τη σχεδόν ηρωική μου αντίσταση. Όπως λέει ένας απ' αυτούς:

«Οι χαρακτήρες έχουν οράματα αληθινής ζωής — ονειρεύονται την πραγματικότητα κι ύστερα χάνονται».

Θα 'πρεπε να προσθέσω: ο συγγραφέας χάνεται.

Ακόμα και τώρα που γράφω αυτό τον πρόλογο, συνειδητοποιώ πόσο αληθινό είναι αυτό, μια που δεν μπορώ να βρω τίποτα που να συνδέει εκείνο το άτομο, τον επίσημο συγγραφέα αυτού του βιβλίου, ο οποίος όταν κάποτε βρέθηκε στην τρελή, φανταστική πόλη του Τολέδου πήγε μια μέρα με το

φίλο του τον Δρ. Χοσέ δε λος Ρίος στο Καφενείο των Τρελών, όπου έγινε μάρτυρας πραγμάτων και είδε ανθρώπους που μέσα στην παιχνιδιάρικη φαντασία του πήραν τη μορφή αυτού του βιβλίου· ο οποίος, με τη χαρακτηριστική συγγραφική ασυνειδησία, συμβούλεψε εκεί ένα γνωστό του ν' ανταλλάξει την ασήμαντη, πραγματική, ωστόσο, ζωή του στον κόσμο αυτό, με την ακόμα λιγότερο σημαντική και καθόλου πραγματική του ύπαρξη μέσα σ' αυτές τις σελίδες· ο οποίος, επίσης, άνοιξε με δύναμη ένα παράθυρο, στο τέλος ενός κεφαλαίου, κι άφησε την πραγματική ζωή να μπει μέσα και να πάρει την αποπνικτική, φανταστική ζωή ενός χαρακτήρα που ήταν παιδικός του φίλος· ο οποίος, τελικά, μέσα από μια επίμονη συνδιαλλαγή με τους χαρακτήρες που ανακάλυψε σ' εκείνο το καφενείο του Τολέδου, είναι ο σκιώδης, κι ωστόσο πραγματικός δράστης αυτού του πειράματος.

Το αποτέλεσμα αυτού του πειράματος είναι ένας σωρός αντιφατικών χαρακτήρων, ασυνεπών σαν τον συγγραφέα τους, κι εξίσου αδέξιων στις εκδηλώσεις τους. Καθώς η προσωπικότητά τους είναι κάτι το πρόσκαιρο και ασταθές, που διαρκεί το πολύ όσο ένα βιβλίο, έχουν χάσει κάθε σεβασμό γι' αυτήν, κι όποτε θέλουν την αλλάζουν, επειδή έχουν σχηματίσει την αβάσιμη εντύπωση ότι η ζωή είναι ξαφνική και απροσδόκητη.

Η γνώση της πραγματικότητας που έχουν είναι αόριστη και ανακριβής. Μερικές φορές ένας χαρακτήρας στον οποίο έχω δώσει το ρόλο του αδελφού ή του γιου, αρχίζει στη μέση της πλοκής να κάνει έρωτα με την αδελφή του ή τη μητέρα του, επειδή στο μεταξύ άκουσε ότι οι άντρες κάνουν καμιά φορά έρωτα με τις γυναίκες. Κάποιος άλλος χαρακτήρας εμφανίζεται σαν παιδί σ' ένα περιστατικό που διαδραματίζεται όταν θα έπρεπε κανονικά να είναι ώριμος άντρας, επειδή αποδίδει τη διαρκή ανικανότητά του ν' αντιληφθεί την κατάσταση, στην

ανωριμότητα που χαρακτηρίζει την παιδική ηλικία. Ένας άλλος πάλι χαρακτήρας που έχει το ρόλο της κότας, αρχίζει να γαβγίζει στη μέση του ρόλου του, επειδή είδε ένα σκύλο που του άρεσε. Ο χρόνος και ο χώρος είναι πράγματα ανύπαρκτα γι' αυτά τα πλάσματα, κι αυτό φυσικά καταστρέφει εντελώς το έργο μου.

Μέχρις ότου φτάσουμε στο τέλος του βιβλίου, οι χαρακτήρες μου παύουν πια να αποτελούν μέσο για τη δική μου έκφραση· αντίθετα εγώ έχω καταστήσει υποχείριό τους, ανάλογα με τα καπρίτσια τους και τις παράδοξες αντιξοότητες που συμβαίνουν. Καθώς τα σκέφτομαι αυτά γυρίζω στο τέλος αυτού του βιβλίου όπου βρίσκω τον εαυτό μου να λέει:

«...το κάθε μέλος του σώματός μου ενεργούσε ανεξάρτητα από τη θέλησή μου...»

Τι καλύτερο παράδειγμα της ανημπόριας μου;

Με δυο λόγια, οι χαρακτήρες μου έχουν πάρει στα σοβαρά την έκφραση ότι «η αλήθεια είναι πιο παράξενη από τη φαντασία» κι οι προσπάθειές μου να τους πείσω για το αντίθετο απέτυχαν.

Και τώρα θα ήθελα να εκφράσω τη βαθιά μου ευγνωμοσύνη στον Δρ. Χοσέ δε λος Ρίος για την ουσιαστική του συνεργασία, τις οξυδερκείς συμβουλές του, και την τόσο σημαντική συμβολή του όσον αφορά το χειρόγραφο του φίλου μου Γκαρθία με τον τίτλο Μαθητές. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω γενικά τους χαρακτήρες μου για την αναρχική τους συνεργασία, γιατί παρόλο που σπάνια, και πάντα περιφρονητικά, υπάκουαν στη θέλησή μου και συχνά ξέφευγαν προς δικές τους κατευθύνσεις, οφείλω με λύπη μου να παραδεχτώ ότι τα κατάφεραν καλύτερα απ' ό,τι θα τα κατάφερνα εγώ.

Μετά απ' αυτό, και λαμβάνοντας υπόψη ότι η πλοκή του

βιβλίου εκτυλίσσεται κυρίως στην Ισπανία, μια χώρα στην οποία ούτε η σκέψη ούτε και η λέξη, αλλά η πράξη με νόημα —η χειρονομία— έχει γίνει εθνική ειδικότητα, παρακαλώ θερμά τον αναγνώστη να μην περιμένει τίποτε άλλο πέρα απ' αυτό. Μόνο που σε τούτη την περίπτωση, κι εξαιτίας της αναξιόπιστης φύσης, τόσο της δικής μου όσο και αυτής των χαρακτήρων, η πράξη δεν σημαίνει τίποτε απολύτως, απλά αποδίδει καταστάσεις χωρίς νόημα.

Ως αντίθεση και σιωπηρή μομφή γι' αυτή την τόσο αγενή δραστηριότητα των χαρακτήρων, ο αναγνώστης θα πρέπει να επιστρατεύσει όλη του την αυτοκυριαρχία και σε καμιά περίπτωση να μη δείξει το παραμικρό ίχνος έκπληξης για οτιδήποτε συμβεί. Μερικές φορές ο αναγνώστης θ' ανακαλύψει ότι κάποιος σημαντικός χαρακτήρας εμφανίζεται ανεπαρκώς και θολά φωτισμένος, και σ' άλλες περιπτώσεις μπορεί να χαθεί τελείως. Άλλοτε πάλι, ένας φαινομενικά ασήμαντος χαρακτήρας αποκτά μεγάλη σημασία, και σχεδόν συμπεριφέρεται με την αποφασιστικότητα ενός πρωταγωνιστή. Μερικές φορές τα νήματα του βιβλίου σπάζουν απότομα και κρέμονται άψυχα από τις άκρες των δακτύλων μου, πάνω από μια άβυσσο ματαιότητας· κι άλλοτε ενώνονται, δυναμώνουν και δένονται γύρω από τους υποταγμένους μου καρπούς μ' ένα είδος μοιραίας κι αναπόφευκτης οριστικότητας.

Πρέπει κανείς να έχει στο νου του πως οι άνθρωποι αυτοί δημιουργούν τη δική τους ζωή και τους δικούς τους κανόνες, και είναι ακόμα αρχάριοι στο παιχνίδι. Μ' άλλα λόγια, αυτό που αναμένεται από τον αναγνώστη είναι να κάτσει στη θέση του και να παρακολουθήσει αυτή την παρέλαση περιεργων ανθρώπων και διαστρεβλωμένων φαινομένων χωρίς καμία κριτική διάθεση. Δεν θα τον συμβούλευα να ψάξει για οτιδήποτε άλλο ή να πάρει στα σοβαρά αυτόν το σωρό των

ανεύθυνων χαρακτήρων και την ασυνέπεια του συγγραφέα, γιατί αν το κάνει αυτό, και φανταστεί πράγματα που μπορεί να παρερμηνευτούν, το μόνο που θα καταφέρει θα είναι να αποκαλύψει κάτω από μια λίγο-πολύ διασκεδαστική κωμωδία χαρακτήρων χωρίς νόημα τις χυδαίες όψεις μιας κοινής τραγωδίας.

Νέα Υόρκη, 1928

